

עומק הפשט

גליון נושא:

בס"ד, יום ג' פרשת שמיני כב ניסן תשע"ז.
גליון מיוחד בנדון הנוגע למעשה.

דיונים אקטואליים בסוגיות הנלמדות, לעורר לב
המעייין, ואין לסמוך על הדברים הלכה למעשה.

'קוביה הונגרית בשבת'

קובית הפלא

שבת קודש: ילדים רבים משחקים בקובית הפלא, הנקראת 'קוביה הונגרית' (Rubik's Cube), ויש לדון האם מותר לשחק בזה בשבת, שלכאורה יש לדון מצד כמה חששות איסור: א. איסור 'בורר'. ב. מלאכת 'כותב' ו'צובע' ביצירה, ו'מוחק' בפירוק. ג. איסור 'בונה' בבניה, ו'סותר' בהריסה. ד. אם אכן איסור לשחק ב'קוביה הונגרית' בשבת, האם הקוביה נהפכת ל'מוקצה'? ויש לברר מהי אכן ההלכה?

פולמוס: כמה קולמוסים נשתברו בשנים האחרונות לבירור שאלה מרתקת זו, ראה קובץ 'מוריה' (ניסן תשע"ו), קובץ אור ישראל (אדר ב' תשע"ו), קובץ 'עץ חיים' (ניסן תשע"ו), קובץ 'בית אהרן וישראל' (חלק קפ"ה, שנה לא גליון ה' עמוד קמח), פרדס יצחק (אור ישראל חלק ע"ב). במאמר זה נתמצת את עיקרי הצדדים והשיטות!

1. תיאור המשחק...

קוביה קלאסית: בקוביה קלאסית יש שש דפנות, ובכל דופן תשעה ריבועים ניידים בצבע זהה, ובסך הכל יש 54 ריבועים ניידים מששה צבעים. המשחק מתחיל כאשר מערבבים את הצבעים, ומטרת המשחק לסובב את הריבועים עד שבכל דופן, כל הריבועים יהיו בצבע זהה. 'שחקן מתחיל' מסדר רק דופן אחת בכל שלב, 'שחקן מתקדם' מסדר במספר שלבים, את כל הקוביה (גג, מסביב שורה 1, שורה 2, שורה 3, רצפה), שחקן מוצלח מאוד, יכול לסדר בבת אחת, את כל הדפנות יחד.

עוד: יש מגוון סוגי קוביות (ריבוע, מלבן, עגול, סוגים שונים של משולש, משושה, מתומן), בגדלים שונים (2x2, 4x2, 4x4, 5x5, 6x6, 7x7), בחיפויים שונים (צבע, ספרות, אותיות), ויש סוג עם ריבועים קטנים וגדולים בצבע זהה כאשר מטרת המשחק לסדר את הגדולים בצד אחד, ואת הקטנים בצד השני. קווי אורך וחיתוכים, בכיוונים מגוונים. יש סוג שכמה קוביות מחוברים יחד.

'קפסולת הצבעים': משחק 'קפסולת הצבעים' מבוסס על אותו רעיון של 'קוביה הונגרית', רק בצורה אנכית ולא בצורה של ריבוע, ואפשר לסובב כל שורה, וגם להזיז כל פעם חתיכה אחת בלבד. ודינו ממש כמו 'קוביה הונגרית'.

2. האוסרים מצד בורר

דעת הג"ר מנחם מנדל פוקס שליט"א - רב קרית שומרי החומות רמות ירושלים, ומו"צ העדה החרדית (כפי שביאר בהרחבה בקונטרס 'דברות מנחם' ירושלים תשע"ו, קובץ מוריה חלק ת"ג עמוד רנ"ח אדר ב' תשע"ו) שאיסור לשחק בשבת ב'קוביה הונגרית', משום 'איסור בורר' (אך מצד מלאכת כותב וצובע ובונה מותר כהכרעת פוסקי זמננו), שהרי יש כאן תערובת של ריבועים בצבעים שונים, וכל המטרה, היא לברור ולמייין את הצבעים, וכיון שכל מהות המשחק למיין את הצבעים וליהנות ממעשה הברירה, איסור מטעם בורר.

וכן נוקט בספר שבת כהלכה (פרק יב הערה רלג), והוסיף, שמה שרצו להתיר משום משחק, אדרבה המשחק הוא המלאכה האסורה, ואין בזה שום היתר. משל למה הדבר דומה למי שמצייר בשביל משחק, שוודאי יש בזה מלאכה גמורה.

וייסד את איסורו על מה שהשיב הגרש"ז **אויערבאך** זצ"ל (מאור השבת מכתב ח' אות ז') לשאלת הג"ר **משה ידלר שליט"א**, האם מותר לברור בשבת עצם מתוך הדגים, בכדי להראות לתלמידים מהו איסור בורר בשבת? והשיב מסתבר שאסור, כיון שמראה להם, שזהו בורר האסור בשבת!

ויש לפרש כוונתו, שכאשר המטרה שלו להראות לתלמידים את המעשה האסור, זה עצמו נחשב בורר. דכל שמטרת השימוש הוא הברירה, אף שנהנה מזה עכשיו, אין ההנאה נחשבת כבורר אוכל לאלתר. וגם כאן המטרה, לברור ולהפריד כל חלק לצד של הצבע שלו, ואסור אף שנהנה לאלתר, כיון שהברירה הוא עצם המטרה. ויש לדמות את הנדון (קובץ בית אהרן וישראל שנה לא גליון ה' עמוד קנא) למה שכתב **המגן אברהם** (סימן ש"כ ס"ק ז') שאסור לסחוט בוסר לתוך אוכל אפילו לאלתר, ואין בזה היתר של ברירה אוכל לאלתר, כיון שאינו דרך אכילה.

מוסיף הרב פוקס, שיש לחלק בין הילדים המשחקים, אם הוא מיומן מאד, מותר. אך אם הוא מיומן רק במקצת, ולא יודע איך לסדר את כל הצדדים בבת אחת, אסור. והטעם בזה הוא - שילד מיומן, לפני שהוא מתחיל להזיז, כבר מתכנן בדיוק איך לסדר את כל הצדדים. אבל ילד שאינו מיומן כל כך, כשמוציא ריבוע אחד, עיקר מטרתו כדי לסלק אותו מהריבועים שבצבע השני. ונמצא שהילד המיומן עושה מעשה ברירה של מיון שני מינים, בשביל לאלתר, ויתכן שזה מותר, אבל מי שלא כל כך מיומן ומסדר צד אחד בכל שלב, הוא בעצם בורר פסולת מתוך אוכל, ואסור. כמבואר **בשו"ע** (ש"ט סעיף ג') **וביאור הלכה** (שם) בענין שני מינים, שאם מוציא את המין שאינו צריך עכשיו, נחשב כבורר פסולת מתוך האוכל.

(אין ההבדל אם מבצע את הכל ביחד, או שמבצע כל אחד לחוד. אלא עיקר ההבדל, איזה סוג פעולה עושה. כי חלק מהפעולות, מטרתם לסלק מכאן את מה שלא מתאים, ויש שמטרתם להביא את הריבוע למקום נח להמשך, ולפעמים יש פעולה עם כמה מטרות, המשפיעה על מספר חלקים).

3. המתירים מצד בורר

משחק מותר: ונחלק עליו הג"ר **יוסף ליברמן שליט"א** (בעל ה'משנת יוסף', חמיו של הג"ר מנחם מנדל פוקס שפרסם קונטרס לאיסור!) שאין כאן איסור בורר, במה שמרחיק את הצבע שאינו צריך, שהוא הפסולת, מתוך הצבע שצריך, שהוא האוכל. כמובא **בשו"ת משנת יוסף** (חלק ז' סימן פ') שהתיר הגרש"ז **אויערבאך** זצ"ל לשחק ב'לגו' בשבת, כיון שאין מעשיהם לקיום, אלא למשחק בעלמא. ומטעם זה גם הותר, לשחק ב'פאזל' שהיא תמונה שחתוכה לחיתוכים שונים, וכן כאן יש להתיר מכח סברא זו.

גם בספר **שולחן שלמה** (שבת חלק ג' סימן ש"מ הערה כח עמוד שיד) נוקט בדעת הגרש"ז **אויערבאך** זצ"ל שאפשר לשחק ב'קוביה הונגרית' בשבת, ואין בזה משום 'כותב' או משום 'צובע' ואף לא משום 'בונה', שהכל סובב על ציר אחד, ואין כאן מעשה בנין כלל, בגלל שנחשב כמנורה של חוליות, שמותר לזקפה [ורק אם מפרק את הקוביה אסור לחברה שוב, משום 'בנין בכלים', או משום 'מכה בפטיש'].

וכן דעת הג"ר **יהודה אריה הלוי דינר שליט"א** - רב בית הכנסת צא"י 'דברי שיר' בני ברק (מים חיים גליון 286) שיש לחלק בין סוגי הקוביות; אם הקוביות המסודרות יוצרות תמונה, לכתחילה אין לשחק בה. אולם אם זה רק צבעים בעלמא בלי ציור, מותר לשחק בה בשבת, ואין בזה משום מלאכת בורר כלל, משני טעמים: א. הכל מחובר ביחד, וזה נחשב שעדיין הכל בתערובת, ולא שבורר ומפריד אחד מהשני. ב. לכל חלק בקוביה יש את מקומו, וכל פעם שמוציא, כגון צהוב מאדום, הרי הצהוב צריך להיות במקום השני, נמצא שזה אוכל מאוכל ומותר. ונפק"מ בין הטעמים, באופן שילד רוצה לסדר רק חלק מהצדדים של הקוביה ולא יותר, והשאר לא איכפת לו שנשאר מעורבב, לפי הטעם הראשון מותר, ולפי הטעם השני אסור, משום פסולת מתוך אוכל.

וכן שמעתי בשם הג"ר **אליהו נחום פרנקל שליט"א** (מרבני גבעת שאול) שלא יתכן להגדיר כפסולת, דבר שהוא חלק מהמשחק, כלומר אין כאן שני חלקים כלל, הכל זה משחק אחד שלם! אם הכחול לא יהיה כאן, גם האדום לא שווה כלום, שהרי אין כאן אתגר, (אם זה היה נפרד, זה היה

מתפרק) וגם החלק שמזיז, הוא חלק ממטרת המשחק וכולו אוכל, ואינו אפילו כשני סוגי אוכלין, שהחמירו בו הפוסקים, אלא כאוכל אחד.

וכן דעת הג"ר שמאי קהת הכהן גרוס שליט"א הובא בספר עם מקדשי שביעי (מאת רבי יאיר יששכר ינאי שליט"א, חלק ב' פרק י"ד אות כ"ו, ושם בתשובה עמוד קמ"ו אות ב') מותר לשחק ב'קוביה הונגרית' בשבת, ואין בזה חשש איסור.

והנה בקובץ הנפלא אור השבת (חלק כז תשע"ו) המופיע בהוצאת מרכז השבת הובא מאמר מרתק בנושא הקוביה ההונגרית מאת הג"ר אוריאל אייזנטל שליט"א רב קהילת חניכי הישיבות זכרון אברהם ומרום הרים - רמות ג' ירושלים והביא שם את מה שהאריך להתיר בספרו מגילת ספר (סימן ו' אות י') לשחק ב'קוביה הונגרית' בשבת, מטעם שכל ריבוע ניכר בפני עצמו, וגם נשאר מעורב עם שאר הריבועים, שנשארים מחוברים יחד. מטעם נוסף מתיר הג"ר חנוך שבדרון שליט"א (קובץ בית אהרן וישראל שנה לא גליון ה' עמוד קנא) משום שהקוביה אינה מתקנת יותר, כאשר ממין את הצבעים, וכל מהות מלאכת בורר היא, ליצור תיקון בדבר הנברר.

עוד טעם להתיר שמעתי מאאמו"ר שליט"א לפי הפסוק (משלי פרק כו, יד) הַדָּלֹת תִּסּוֹבַּעַל צִיָּה וְעֶצֶל עַל מִטָּתוֹ: דלת הנעה על צירה אין בה מהות של מלאכה בונה, כאשר סובב אנה ואנה, ולא יצר כלום בסגירתו, ואף לא הרס בפתיחתו. כך הקוביה נעה על צירה כעצל על מיטתו, ואין מועיל כלום, שאינו מתקן את הקוביה על ידי הברירה, אלא שכך דרך המשחק, לסובב לכאן ולכאן.

נימוק נוסף להתיר, מעלה הג"ר צבי קושלבסקי שליט"א (מוריה חלק ת"ו עמוד שמ"ז ענף א') שכל קוביה וקוביה ניכרת ונפרדת מחבירתה, ואין זה בגדר תערובת כלל, אלא הוא חלוק לעצמו. ויסוד זה מפורש באור שמח (הלכות שבת ח יא) שלא שייך איסור בורר בדבר שאינו בלול.

גדר ההיתר, מבארים הג"ר עזריאל אויערבאך שליט"א (יתד נאמן פרשת מקץ תשע"ז) והג"ר שלמה זעפרני שליט"א (מוריה חלק ת"ו עמוד שמ"ט ענף ג', עמוד שנ"א ענף ו'), שבכדי שיהיה 'חלות' שם פסולת, על חלק מן התערובת, עליו לדחות את הפסולת ממקום התערובת לגמרי (דהיינו לתקן את התערובת), שאינו רוצה בו כלל, ובכך יתקן את התערובת. אולם הקוביה תמיד נמצאת מתקנת לצרכו של המשחק, זהו שימוש של הקוביה, ולא תיקונו.

גם הג"ר יצחק ברקוביץ שליט"א (מוריה חלק ת"ו עמוד שנ"א ענף ו') מתיר, כי בכל מלאכת בורר לא מצינו ענין של ברירה ותיקון, אלא אם כן מפרידים חלק אחד מהתערובת, אבל ב'קוביה הונגרית' יש חיבור חזק, וגם אחרי העברת הפסולת הוא עדיין קשור לתערובות, ולכן אין בתערובת תיקון.

גם הג"ר שמואל ברוך גנוט שליט"א פרסם מאמר להתיר, מכח כמה טעמים; ואחד מהם הוא, שהרי בסיום המשחק מערבבים שוב את הקוביות ושבים לסדרן, וחוזר חלילה, ומצינו בשו"ת מהרש"ג (חלק א' או"ח סימן לז) שכתב: שמלאכת בורר לא שייך, אלא בדבר שדרכו שלאחר ההפרדה אין דרך לחזור ולערב מה שהופרד, כמו בכל פסולת מאוכל, שלא מחזירים את הפסולת לתוך האוכל, כמו שהיה במלאכת המשכן, והרי 'בקוביה הונגרית', הכל הוא דרך משחק, ומיד בתום המשחק מערבבו שוב, ובלי העירבוב, לא יוכל להמשיך לשחק בקוביה זו, כי כל תכליתה היא, הערבוב והסידור התמידי שלה, וחוזר חלילה, ונמצא שאין כאן מהות מלאכת בורר.

4. כותב צובע בונה

'אתגר': כלפי מלאכת כותב וצובע ומלאכת בונה בשבת, הביא בקובץ קהילות יעקב (בית הדין קהילות יעקב) ששמע מאחד ששאל את הגאון הגרי"ש אלישיב זצ"ל, אם מותר לשחק ב'קוביה הונגרית' בשבת מחשש כתיבה. וכשראה את הקוביה אמר: הרי תכלית העניין בזה אינו הכתיבה, אלא האתגר וההישג, ולכן מותר. וכן כתב בפשיטות להתיר בספר שמירת שבת כהלכתה (פרק ט"ז סעיף כ"ה). וכן כתב הג"ר אברהם חיים עדס (בספרו שבת כהלכה - צעצועים אות קיד) קובית פלא ('קוביה הונגרית') - מותר לשחק בה בשבת, ואין בה משום צובע או כותב. היתר זה מובא גם בספר דיני משחקים בשבת (עמוד שמז).

ביטול תורה: ולדעת הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (כמבואר בספר שלחן שלמה), מותר לשחק בשבת בקובית פלא הנקראת 'קוביה הונגרית', ואין בזה משום כותב או צובע, ואף משום בונה אין כאן, משום שהכל סובב על ציר אחד, ואין כאן מעשה בנין כלל. אולם אם מפרק את הקוביה אסור לחברה שוב, או משום בנין בכלים או משום מכה בפטיש. וכן כתב בספר הליכות הקטנים (פרק י') שהראה להג"ר בן ציון אבא שאול זצ"ל 'קוביה הונגרית', והשיב לו "אין בזה לא בורר ולא צובע אלא ביטול תורה בלבד".

טעם ההיתר: אין כאן איסור כותב, בכך שהצבעים מתחברים יחד, כי אין הוא עושה כאן מעשה של כתיבה, אלא מחבר באופן זמני, צבע קיים אחד, לצבע קיים אחר. גם כלפי איסור בונה, זה בנין שאינו עשוי לקיום כלל, ומותר בשבת. כמו שכתב בארחות שבת (פרק ח' אות נט והערה פו) בביאור דעת המתירים להרכיב משחק 'לגו' בשבת, שכל שעומד להתפרק, אינו נחשב בונה, ואף בשעה שמחוברים נדונים על שם סופם ואין זה בנין כלל, סברא זו קיימת גם בקוביה הונגרית שהרי עומד לבולל שוב את כל החלקים.

וכן כתב בספר פסקי תשובות (דפוס חדש, סימן ש"מ הערה קע"ט) "ולסדר בכל צד צבע מסויים [קוביה הונגרית] אינו בכלל ציור בעל משמעות, ופשוט".

ששה היתרים: ועיין בתגובת הגר"י טרביס שליט"א (מוריה חלק ת"ו עמוד שמ"ז) "בדבר מה שפסק הגאון הגדול רבי מ"מ פוקס שליט"א (נדפס במוריה קובץ האחרון, שבט תשע"ו), בנידון החשש דמלאכת בורר בשבת ב'קוביה הונגרית'... לפי הנ"ל יצא לנו בס"ד שישנם ששה צדדים להתיר 'קוביה הונגרית' בשבת. וכן מסיק הגר"צ א פריעדמאן שליט"א (קול התורה חלק פ"ג עמוד שי"ז) – "ועכ"פ באופן שאין תמונה מותר".

5. דעת הגרי"ש אלישיב

אסור: דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל (שלמי יהודה עמוד ר"ח בהשלמות, אשרי האיש חלק ב' עמוד רלא, ידי כהן עמוד קנד) שיש להחמיר לא לשחק ב'קוביה הונגרית' בשבת כדרכו בחול, כי דומה קצת למרכיב תמונה, כדברי המג"א (סימן שמ ס"ק י'), ומ"מ אינה מוקצה. ועיין במה שכתב הג"ר יהודה לייב הלשטוק (בספרו מדריך לדיני מוקצה עמוד סט) בשם ספר שלמי יהודה (דף רח) ש'קוביה הונגרית' אינה מוקצה, דדינה ככלי שמלאכתו להיות, שמותר בשימוש ואין בה איסור מוקצה, אף שראוי להחמיר לא לשחק בה בשבת.

הראתי: וכתב הגר"י דרזי שליט"א (שבות יצחק יג מלאכת בונה וסותר פרק כד סעיף י' עמוד רצג) שהראה 'קוביה הונגרית' לפני הגרי"ש אלישיב, והורה שאסור לשחק בזה בשבת.

מותר: מאידך כתב הג"ר יצחק מאיר ברכיה ליברמן (קובץ קהילות יעקב עמוד עא בתוך הדברים) בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל שאין בו חשש כתיבה, כיון שתכלית העניין בזה אינו הכתיבה, אלא 'הקונץ' = האתגר וההצלחה, ולכן מותר.

אין חשש: וכן כתב הגר"י טרביס שליט"א (מוריה חלק ת"ו עמוד שנ"ב) ששמע מהג"ר יהודה קאהן שליט"א (מרא דאתרא דק"ק מרכז התורה במלבורן אוסטרליה), שלפני יותר משלושים שנה נכנס יחד עם ראש ישיבה חשוב, אל הגרי"ש אלישיב זצ"ל להראות לו בפועל 'קוביה הונגרית' ושאלו האם מותר לשחק בזה בשבת, והשיב הגרי"ש שאינו רואה בקוביה זו שום חשש איסור בשבת.

6. 'משחקים שונים'

נדון דומה: והעירני אחי הג"ר ראובן לוי שליט"א, שיש משחקים דומים שחלק מהצדדים שייכים בהם, וחלק מהצדדים לא שייכים בהם. ואלו הם;

שילוב חכם: במשחק 'שילוב חכם' מטרת המשחק לסדר בתוך בסיס המשחק בצורת מלבן או משולש סוגי חתיכות שונים זה מזה (הצבע אינו רלוונטי), ויש לדון האם שייך בזה בורר כשמפנה חלק לא מתאים, או שאין זה בורר, כי עיקר המטרה הוא להושיבו במקומו הנכון.

חילוץ רכב: משחק קופסא 'רכב בתנועה', שצריך לחלץ את הרכב האדום, מתוך הפקק של הרכבים האחרים (בשלבי קושי משתנים מ-1 עד 160), ויש לדון האם זה בורר. שהרי כל רכב נפרד בפני עצמו בכל שלבי המשחק, ולא ברר כלום רק הזיז, והרי זה כמפלס דרך לאוכל, שלא נקרא בורר. או דלמא זה גופא בורר.

15 ריבועים: משחק 'החמש עשרה' העשוי כמין לוח אשר במסגרתו 15 ריבועים + 'מקום ריבוע ריק', כל ה-15 ריבועים מסומנים בספרות או צבעים, וצריך להזיזם בחכמה באמצעות המקום הריק, עד שמסדרים את המספרים לפי הסדר.

מחלוקת: וכתב בספר **דרך השלחן** (סימן שי"ט סעיף ג' אות מב) **ודרכי עונג** (בורר פרק כ"ג סעיף ה', סוף הערה ט') שדינו כמו 'קוביה הונגרית', ולילדים יש להקל בזה. ועיין במה שכתב הגרמ"מ פוקס שליט"א, שגם לדעתו שאסור לשחק ב'קוביה הונגרית' בשבת, מכל מקום מותר לשחק במשחק ה'חמש עשרה' בשבת, מכח שתי סברות שביאר שם ('דברות מנחם' עמוד סט). מאידך כתב בספר **מדריך לדיני מוקצה**, שמשחק חמש עשרה אסור לשחק בו בשבת, אך בכל זאת אינו מוקצה.

7. יצירת תמונה!

שח-מט, חלונות: שחקן מתקדם ב'קוביה הונגרית', הולך צעד אחד קדימה, ובמקום לסדר כל דופן בצבע אחיד, מרכיב ציור של "שח-מט" על הדפנות, בכל דופן מופיע לסירוגין 2 צבעים משולבים. או צורה נוספת הנקראת "חלונות", מסובבים את הריבועים, באופן שאמצע כל דופן הוא בצבע שונה. לכאורה, אף אם נאמר שאין 'כותב' או 'צובע' כשמרכיב צבע שלם על כל דופן, כי לצבוע קיר בצבע אחיד (צהוב כתום ירוק תכלת וורוד בורדו) לא שייך בזה משום כותב. אולם באופן זה יתכן שכן יש איסור 'כותב', כי יש כאן ציור ותבנית של צורה מסויימת.

אותיות: אפשר גם ליצור בדופן אחד (אין אפשרות ליצור בו זמנית אות בכל הדפנות) אות (לדוגמה האות ח' או האות ה באנגלית) מצבע מסוים, וסביבות האות בצבע אחר. בקוביה של 5x5 ומעלה ניתן ליצור כל סוגי האותיות והמספרים, ויש סוג קוביה שחלק מהחתיכות בולטות, וחלק שוקעות, ואפשר ליצור בכך 'כתב בולט'. ויש לדון האם יש בכל זה איסור 'כותב' ביצירת האות, ואיסור 'מוחק' במחיקת האות.

ראוי להחמיר: והורה הג"ר יהודה אריה הלוי דינר שליט"א - רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב (מים חיים גליון 286) בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל, שאם הקוביות המסודרות יוצרות תמונה, לכתחילה אין לשחק בה, כמבואר **במשנ"ב** (סימן ש"מ ס"ק י"ז), לענין ספר שכתוב עליו בראשי חודי דפיו, אותיות או תיבות, דנכון להחמיר כשיש לו ספר אחר, כשיטת הפוסקים האוסרין לפתחו ולנעלו בשבת, דע"י הפתיחה שובר האותיות והוי כמוחק, וכשנועלו הוי ככותב. אבל המנהג כדעת הרמ"א והרבה אחרונים שמתירים, כיון דעשוי לנעול ולפתוח תמיד אין בזה משום מחיקה וכתובה, והוי כדלת הנסגר ונפתח תמיד דאין בו משום בנין וסתירה.

אסור: דעת הגר"נ קרליץ שליט"א (חוט שני שבת פרק לו אות ה' עמוד רנא) שמותר לשחק ב'קוביה הונגרית', ואין בזה חשש בונה או סותר, כיון שלא פירק את הקוביות לחלקים נפרדים. ואם זה משחק שעושה צורה מיוחדת, אסור. ואף מחמת שינוי הצבעים, שמסדר את המשבצות בצבעים שונים, מותר, אם אין בזה יצירת צורה.

וכן דעת הג"ר יוסף ליברמן שליט"א, שאסור לעשות ממנו צורת אות, דהרי זה כעין כתב על גבי זכוכית, הגם שהוא כתב שאינו מתקיים, כי ברגע אחד אפשר להימחק, מכל מקום כבר כתב **במשנ"ב** (סימן שמ ס"ק כ') שאסור לרשום אותיות, על חלון זכוכית בימי הקור שהם לחים מהקור, והגם שאין זה כתיבה דאורייתא, אבל משמע שאסור מדרבנן. וכל שכן בזה שהוא מתקיים יותר. ואם כן מטעם חינוך, אין לתת אפילו לתינוק, לעשות צורת אות, בדבר שבגדלותו יהיה באיסור דרבנן.

8. הכנסת הקוביה לתוך שמן

הג"ר אלחנן פרינץ שליט"א מחבר ספר אבני דרך (גיליון 'מריח ניחוח' מספר 290 פרשת ויקהל פקודי תשע"ו), חקר עוד, האם מותר להכניס את הקוביה ההונגרית בשבת, לתוך כלי עם שמן, בכדי שהיא תסתובב בקלות יותר מהר. וכתב, שאם עושה כן מחמת שהקוביה אינה מסתובבת כלל או רק במאמץ, יש לאסור לטבול אותה בשמן, כי נחשב כמתקן את הכלי, וזהו איסור של מלאכת בונה. כפי שאסרו לשמן ציר של דלת חורקת, משום מתקן מנא (ומכה בפטיש), כמובא בשו"ת שרגא המאיר (ו, קא), ובשמירת שבת כהלכתה (כג, מג) ובאורחות שבת (ח, כט). אולם אם הקוביה מסתובבת בקלות, אלא שרוצה שתסתובב יותר מהר, מצד הדין אין בזה איסור, אך למרות זאת אין ראוי לעשות כך, אף שאין בזה איסור, כי יש בזה טורח שאינו הכרחי לשבת. מאידך יש שהעלו צד לאסור מעיקר הדין, משום עובדין דחול.

סיכום הגיליון:

9. דינים העולים

מכמה צדדים דנו לאסור לשחק ב'קוביה הונגרית' בשבת. מצד 'בורר' דעת רוב הפוסקים שמותר לשחק ב'קוביה הונגרית' בשבת. ויש אוסרים. ויש מחלקים שאם מסדר רק דופן אחת אסור, אך אם מסדר בבת אחת את כל הדפנות מותר. מצד מוקצה מותר לכל הדעות. מצד כותב וצובע מותר לכל הדעות.

אם הזזת הקוביה יוצרת תמונה או אות, הרי זה תלוי במחלוקת הפוסקים, ואין לשחק בה באופן כזה בשבת ויום טוב. אם מפרק את הקוביה אין לחברה שוב בשבת.

לא ראוי להטביל בשבת את ה'קוביה הונגרית' בשמן, כדי שיסתובבו טוב יותר החלקים, ואם אינו עובד בלי שמן אסור מעיקר הדין. ❖

'עומק הפשט'

נייד: 052-7687405 | פקס: 02-6507823 | 5047867@gmail.com

הנושא לשבוע הבא:

האם מותר לרכב לעקוף תור בכביש?

אפשרות להנצחה; לע"נ, לרפו"ש, לישועה, וכדומה!

ניתן לשלוח - רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'. וכן בקו הצדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 1529.

הגיליון הוקדש
לעילוי נשמת
האשה
הצדקנית
פרומה בת
הרה"ח רבי
אברהם ע"ה
נלב"ע יט ניסן
ת.נ.צ.ב.ה.

ברכת 'מזל
טוב' לחבר
המערכת הרב
משה שוחט
שליט"א לרגל
הולדת הבן, זה
הקטן גדול
יהיה!